ԶՐՈՒՅՑԻ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 182 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ — 28 ՅՈՒԼԻՍ 1855

ԱՄԱՐԱՒ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Տարեկան գինն է . . . . . 120 ղրշ.
Վեցամսեայ „ . . . . . 65 „
Եռամսեայ „ . . . . . 35 „
Մէկ ծանուցումը ստղին 40 փարա է։
Աստրագրութիւնները կանխիկ են։
Աստրագրութիւնները ամէն ամսոյն 1 ին եւ 16 ին կը սկսին։

Դուրս երթալիք լրագիրներուն ճամբուն ծախքը ամէն մէկ թիւին համար 20 փարա է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն, խմբագրին պիտի ուղղուի. եւ ասոնց ճամբուն ծախքը խրկողին վրայ է։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 28 ՅՈՒԼԻՍ

ԳԵՐԲԱՏԷՆ ԵԿԱԾ ԼՈՒՐԵՐ

Սեւ ծովէն եկող շոգենաւները այս շաբթու ալ կարեւոր լուր մը չբերին Դրբրմէն, բայց մեծամեծ գործողութեանց ժամանակը խիստ մօտ կը կարծըվի։

Դաշնակից զօրքերը թշնամեաց ամրութիւններուն այնչափ մօտ հասեր են, որ երկու կողմանէ մէկմէկու խօսածը կը լսեն, եւ գինիի սրուակներ (շիշէ)՝ դատարկ կամ մէջը վառօդ լեցուցած ու պատրոյգով (ֆիթիլ) բռնկուցած՝ ձեռքով մէկմէկու մարակոցները կը նետեն եղեր։

Դաշնակիցները բաղմաթիւ նոր մարակոցներ շիներ են, բայց ծածուկ պահված են, եւ միայն զինուորական ճարտարապետներուն ծանօթ են։

Ռուսերը շարունակ եւ անդադար կրակ կ'ընեն դաշնակիցներուն աշխատաւորացը վրայ, որ անոնց շինութիւններուն արդէն ըլլան. բայց մինչեւ հիմա ջանքերնին պարապ եղած է, եւ դաշնակիցներն՝ յառաջանալու վրայ են։

Օրուան առողջութիւնը լաւ՝ վճռակի մէջ է։ Քոլէռան գրեթէ բոլորովին դադրեր է, բայց անոր տեղը Սէոբաէ-ն ըսված հիւանդութիւնը գաղղեացւոց մէջ ինկեր է, անգղեացւոց մէջ փորհարութիւնը կը տիրէ, սարսեռնիացւոց մէջ ալ տէնդ (սըթմա)։ Բայց աս հիւանդութիւններուն վնասը քոլէռայի պէս չէ. հարիւր հիւանդացողէն հազիւ մէկը կը մեռնի եղեր։

Անգղեացիները մեծ հիւանդանոց մը կը շինեն Պալաքլաւայի եռեւը Այ Եօրկիի մօտ, որ ծովահայեաց եւ օդը առողջ տեղ մը ըլլալով, հիւանդները շուտով բժշկելու մեծապէս պիտի նպաստէ։

ՊԱԼԹԻԿԷՆ ԵԿԱԾ ԼՈՒՐԵՐ

Վերջին լուրերը կը ծանուցանեն, թէ դաշնակից տէրութեանց նաւատորմիղներուն մեծ մասը Ռէվելի դիմացը Նարկէն ըսված կղզեին քով երկաթ նետած են։ Բայց անգղեացւոց թնդանօթակիր մակոյկները՝ ռուսաց բոլոր ծովեզերքները կը պտըտին, եւ տեսած նաւերնին կ'այրեն։ Ասանկով մինչեւ հիմա 90 էն աւելի նաւ այրեր են։ Անդղեական Աւուէանդ եւ Մաֆէլիէ շոգենաւները ռուսաց Վեսորկի նաւահանգիստը քննելու երթալով, ծովեզերքը եղած մարակոցներուն հետ ժամու մը չափ պատերազմեր, ռուսաց թնդանօթներէն մէկ քանին լռեցուցեր են։ Այս փոքրիկ կռուին մէջ անգղեացիներէն 1 հոգի մեռեր 9 հոգի վիրաւորվեր են։

Ռուսիոյ կառավարութիւնը ֆանկօի գործը արդարացընելու նոր փորձ մը ալ ըրաւ։ Կը պնդէ, թէ անդղեական Քէսաթ շոգենաւին նաւաստիները ջարդվելուն պատասխանատուութիւնը նոյն իսկ անգղեացւոց վրայ կ'ինայ, որ դեսպանական դրօշակը՝ ցամաքը ելլելնուն եւքը պարզեր են կ'ըսէ։ Այս առիթով Ռուսիոյ պատերազմի պաշտօնեայ Վասիլ Տօլկօրուքի իշխանը Պալթիկի դաշնակից ծովապետներուն վերջին նամակ մը գրած է, որուն մէջ Քրօնշթատի, Սեվաստոպոլի եւ Ռէվելի նաւահանգիստներէն զատ, Լիպաւ, Վինտաւ, Վազա եւ Թորնէօ նաւահանգիստներն ալ՝ դաշնակից նաւատորմիղներուն ու Ռուսիոյ իշխանութիւններուն մէկմէկու հետ դեսպանական դրօշակաւ հաղորդակցութեան տեղի նշանակված են։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պայսերական հրամանաւ՝

Սպարապետի Դրան ժողովին նախագահ Մօհամմէր փաշան Վիտինի կուսակալ անուանեցաւ միւշիրութեան աստիճանաւ։

Պայսերական անձնապահ զօրաց ժողովին նախագահ Իբիֆաթ փաշան՝ Սպարապետի Դրան ժողովին նախագահ անուանեցաւ։

Աբքունի փողերանոցին անօրէն մեծապատիւ Միհրան էֆէնտին Տիւզեան, վերհսկիչ ինքնակալին ոսկերչապետ մեծապատիւ Պօղոս էֆէնտին Տիւզեան եւ Ֆէսխանէի անօրէն մեծապատիւ Տիրան աղային Աղեքսանեան, պէյ կոչվելու արտօնութիւն ստացան։

Այս պատճառաւ՝ նոցին մեծապատուութիւնը ուրբաթի օրը Զրաղանի կայսերական պալատը երթալով՝ օդոստափառ ինքնակալին ոտքը պագնելու պատիւ ունեցան։

Եւրոպական լրագիրներուն մէջ հետեւեալ երկու նամակները կը կարդանք, որոնք մեր օգոստափառ ինքնակալը խրկած է Գրբրմի գաղղիական ու անգղիական զօրաց հրամանատարներուն։

Առ Բելլոֆի ազատեալ ընդհանուր հրամանատար գաղղեացւոց քանալի Գրբրմի։

Գարան Սպարապետ.

Ցանկալի է ինձի իմ բարձր հաճութիւնս յայտնել ձեզ եւ ձեր հրամանին տակը գրված արիագունդ բանակին, որոնք կայսրը՝ իմ օդոստափառ եւ մեծիմ դաշնակից՝ իմ իրաւանցս պաշտպանութեանը համար խրկած է։ Մինչդամայն կը փափաքիմ իմ անկեղծ ուրախակցութիւնս ձեզի ընծայել հրապարակաւ՝ այն նոր զինուորական արդիւնքներնուդ համար՝ որ այս օրերս աւելցուցիք այնչափ բազմաթիւ պայծառ քաջագործութիւններու վրայ, որոնք փառքով ծածկեցին դաշնակից զօրքերը՝ որ արդար իրաւունքի մը համար կը պատերազմին, եւ անսերկիւղութեամբ կ'արհամարհեն խիստ կլիմայի մը դառնութիւնները։

Պատերազմի դաշտերուն վրայ թափված արիւնը այնպիսի դատի մը պաշտպանութեան համար՝ որ այս օրուան օրս Եւրոպայի մէջ իրաւանց հաստատ մնալուն գրաւական մը եղած է, ապագայ ազգային համար պատուական արդիւնք մը պիտի ունենայ՝ իրարու յարգը հասկընալու արժանի ազգերը միաբանելու, եւ կառավարութեանց իմաստութեամբը կազմված դաշնակցութիւնները անլուծանելի կապերով ամրացընելու. որովհետեւ ազգաց ամենազօրաւոր համակրութիւնը՝ ամենէն բնական եւ ամենէն օրինաւոր դաշնակցութիւնն է։

Տարակոյս մ'ունենաք, որ Գրբրմի արիագունդ զօրաց պատերազմական եւ բարոյական քաջութեանը վրայ զգացած զարմացումս՝ այս օրուան օրս Աստուծոյ ինձի յանձնած ամէն ժողովուրդներուս ալ կը հաղորդվի, եւ այսուհետեւ չենք կրնար խորութիւն դնել հաստատակաց իրաւունքին համար պատերազմող զինուորաց եւ ոչ մէկուն մէջ։

Բոլոր աշխարհի աչքը այս միաբանեալ մեծ ազգաց զաւակներուն վրայ է, որոնք իրենց երկրին փառացը համար կը պատերազմին։ Տարակոյս չունիմ, որ այն զինուորները՝ որ արի Քանրոպէոս զօրապետին հրամանին տակը իրենց փորձն ըրին, եւ հիմա պայծառ արութեամբ ձեր հրամանին տակը կը շարունակեն, քիչ ժամանակէն՝ իրենց զինակից եղբայրներուն հետ՝ վճռողական յաղթութիւն մը ընելով, ամէն վտանգներու եւ նեղութիւններու յաղթող իրենց անմոռան քաջութեանը արժանի դարձնելը պիտի ստանան։ Պարծանք կը սեպեմ ինձի տեսնել, որ իմ զօրքերս ալ այս անարատ եւ սուրբ փառաց ընկեր եղած են։

Հրաման ըրած եմ իմ բանակի օգնականիս Ֆէրիք Լիթհէմ փաշային, որ այս նամակս ձեզի բերէ եւ իմ դոհութիւնս յայտնէ ձեր բանակին զօրացը։ Անոնց համար սրտիս զգացած դոհութիւնս սերը խիստ մեծ է, որովհետեւ իրենց քաջագործութեամբը ամենուն ուշադրութիւնը գրաւող այս արի զինուորները՝ իմ տերութեանս ամենէն հին դաշնակիցն եղող ազգին զաւակներն են։

Կ'աղաչեմ Աստուծոյ, որ ամենափառաւոր յաջողութիւններ պարգեւէ ձեզի, եւ իր սուրբ եւ արժանի խնամքը պահպանէ։

Ի պալատն Զրաղանի, 12 շէվվալ 1271

Առ ըրբ Ռուսլան քէրհանուր հրամանատար անդղեացւոց բանակին Գրբրմի։

Միլորտ,

Թագաւորին՝ իմ օգոստափառ եւ մեծիմ դաշնակիցս՝ ձեզ խրկեց պաշտպանելու իմ իրաւունքս, որ արդար եւ օրինաւոր ըլլալով՝ բոլոր քաղաքակրթեալ աշխարհին իրաւունքն եղած է։

Դուք եւ ձեր հրամանին տակը եղող քաջ զօրքերը՝ ձեր եւ իմ երկիրներնուս սակնկալութեանը պատասխանեցիք։ Դժուար կլլմայի մը տակ ըրած փառաւոր քաջագործութիւններով նիզ ամենուն զարմանացը արժանի եղաք։

Այն նոր յաղթութիւնները՝ որ այս օրերս աւելցուցիք այնչափ պանծալի գործոց վրայ որ Գրբրմի մէջ եղան իմ զօրքերուս հետ միաբանութեամբ՝ որոնք գաւառներուս պէս կը սիրեմ, յոյս կուտան ինձի վճռողական եւ մնայուն արդիւնքի մը, որ պատերազմին սկզբնաւորութեանը պէս փառաւոր պիտի ըլլայ այս մեծ դաշնակից ազգաց համար։

Օգտացած անարատ բերկրութիւնս կ'աւելցնայ մտածելով՝ որ պատերազմի պէս զարհուրելի բան մը՝ պատճառ պիտի ըլլայ՝ իմ ժողովուրդներս Աբեւմուտքի ամենէն մեծ ազգաց հետ անլուծանելի կապերով միաւորելու։

Քանի որ փառաց աղնիւ շարժառիթը մարդկային սիրտը բաղխեցընէ, անոնք՝ որ եղբայրական նախանձով պատերազմեցան, անոնք՝ որ օտար հողի վրայ իրենց արիւնը խառնեցին, չպիտի մոռնան իրենց ընկերները որ իրենց իբրեւ եղբայր կը ճանչնան։ Այն բանն որ մինչեւ հիմա մարդկային ազգին համար պատուհաս մըն էր, դոհացուցիչ արդիւնք մը պիտի տուած ըլլայ՝ մէկմէկու մօտեցընելով այն ժողովուրդները՝ որոնց կառավարութիւնները արդէն մէկմէկու դաշնակից էին։ Այս պատերազմը՝ տեւական եւ օգտակար պատուհներով հարուստ խաղաղութեան մը բողբոջը պիտի բերէ այնպիսի ազգաց մէջ՝ որ իրար ճանչնալու եւ յարգելու արժանի էին։

Փափաքելով իմ խորին հաճութեանս ապացոյց մը եւ դոհութեանս յայտնի վկայութիւն մը տալ Գրբրմի քաջ պատերազմողներուն, իմ բանակի օգնականս Ֆէրիք Լիթհէմ փաշան խրկեցի որ այս նամակս ձեզի տայ։

Սիրելի է ինձի հաստատալ, միլորտ, որ ձեր հրամանին տակը եղած բոլոր քաջ սպաներն ու զինուորները պիտի համոզվին, որ մենք բնաւ խորութիւն չենք դներ հաստատակաց իրաւունքին համար պատերազմող զինուորաց եւ ոչ մէկուն մէջ, եւ իմ անոնց վրայ ունեցած գորովալից սէրս արձագանգ կը գտնէ Տաճկաստանի բոլոր ժողովրդոց սրտին մէջ, որոնք՝ ձեր զօրքերը իմ տերութեանս ամենէն հին դաշնակիցները կը ճանչնան։

Կ'աղաչեմ Աստուծոյ, որ ձեզի ամենափառաւոր յաջողութիւններ պարգեւէ, եւ իր ամենասուրբ աջովը պահպանէ։

Ի պալատն Զրաղանի, 13 շէվվալ 1271

Բ. ԴՐԱՆ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԻՋ ԵՂԱԾ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

(Շարունակութիւն եւ վերջ*)

ՅՕԳ. ԺԷ։ Հելլենական հպատակները ինչպէս նաեւ Բ. Դրան բարեկամ եղող միւս տերութեանց հպատակները՝ չեն կրնար Օսմանեան տերութեան մէջ հաստատված կանոնաւոր արուեստակցութեանց (էսնոֆ) անդամ ըլլալ, եւ ոչ այն արուեստակցութեանց յատուկ եղած արհեստները բանիլ։ Բայց թէ որ անանկ հելլենական հպատակներ գտնվին, որ հինուց 'ի վեր յիշեալ արուեստակցութեանց անդամ եղած ըլլան, կրնան հելլենական հպատակութիւնը չթողուլ, բայց կը պարտաւորին նոյն արուեստակցութեանց անդամ եղող Բ. Դրան հպատակներուն վրայ եղած պայմաններուն տակը մնալու, անոնց վճարած տուրքը վճարելու, եւ անոնց յատուկ եղած պարտաւորութիւնները կատարելու. եւ այն արուեստակցութեանց մէջ իրենց արհեստը բանելու համար իրենց վրայ դրված պարտաւորութիւններուն հակառակ վարված ժամանակներն՝ պիտի դատվին ու պատժվին՝ առանց իրենց դեսպանին կամ հիւպատոսին միջնորդութեանը։ Վերջապէս պարտաւորեալ պիտի ըլլան իրենց դոնրված արուեստակցութեան ամէն կանոններուն եւ նոյն արուեստակցութեան նկատմամբ տեսչութեան հաստատած կարգադրութիւններուն հնազանդելու։ Որոշված է, որ յիշեալ հելլենական հպատակներէն մէկը չկրնար նոյն արուեստակցութեանց մէկուն դլուխ ըլլալ։

ՅՕԳ. ԺԸ։ Երթէ պատահի, որ դաշնակից տերութեանց մէկ պատերազմ ունենայ, միւսին հպատակները կարող պիտի ըլլան իրենց

* Տես թիւ 182

նաւարկութիւնն ու առուտուրը շարունակելու թշնամեաց երկիրներուն հետ, բայց այն քաղաքներէն կամ նաւահանգիստներէն որ պաշարված ըլլան ցամաքէն կամ ծովէն։ Բայց բնաւ երբէք ներեալ չէ իրենց՝ պատերազմի համար ծրդիլված ապրանքներու եւ պատերազմի գործածութեան համար շինված գործիքներու առուտուր ընել։

ՅՕԴ. ԺԹ. Համաձայնութեամբ որոշված է, որ թշնամի նաւ մը չպիտի կրնայ երկու դաշնադիր տերութեանց մէկին կամ միւսին նաւահանգիստներուն մէջ կամ ծովեզերքը պատրաստվիլ ու զինուորիլ։

ՅՕԴ. Ի. Երկու դաշնադիր տերութիւնները փոխադարձաբար իրաւունք պիտի ունենան մէկ մէկու արքունեաց քով դեսպաններ եւ ուրիշ դեսպանական գործակալներ դնելու. նաեւ հիւպատոսներ (քոնսուլզ) եւ հիւպատոսի գործակալներ դնելու մէկ մէկու նաւահանգիստներուն ու քաղաքներուն մէջ՝ ուր որ հարկաւոր դատվի իւրաքանչիւր կառավարութիւններէն։

Հիւպատոսները՝ իրենց տերութիւններէն ըստ կանոնի ընտրվելէն ետքը՝ չեն կրնար պաշտօն վարել՝ մինչեւ որ իրենց դրված երկրին տիրող պետը հաճութիւն չտայ։ Սոր համար պէտք եղած հրամանագիրը պիտի տրվի իրենց։

Որոշված է, որ հիւպատոսները եւ հիւպատոսի գործակալները իրենց դրվելու երկրին տերութեան հպատակներէն չպիտի ըլլան։

ՅՕԴ. ԻԱ. Վերոյիշեալ հիւպատոսները եւ առեւտրական գործակալները՝ իշխանութիւն ունին տեղական իշխանութեանց օգնութիւնը ուղելու իրենց երկրին պատերազմական կամ առեւտրական նաւերէն փախչողները փնտրելու բռնելու եւ բանտարկելու համար։ Սոր համար՝ պէտք է տեղւոյն օրինաւոր իշխանութեանցը դիմեն, եւ վերոյիշեալ փախստեայները անոնցմէ գրով խնդրեն, որոնց նոյնութիւնը կրնայ հաստատվիլ, կասկած մը պատահած ատեն, նաւին տումարները կամ նաւաստեաց ցուցակները երեւան հանելով, որպէս զի անոնց մէջէն ստուգվի թէ փնտռված անձինքը յիշեալ նաւին մարդիկն են. եւ այսպէս ստուգվելէն ու հաստատվելէն ետեւ՝ ուզված մարդիկը պիտի տրվին։

Սակայն փախստեայները՝ երբոր բռնվին՝ վերոյիշեալ հիւպատոսներուն ու առեւտրական գործակալներուն պիտի յանձնվին, եւ զանոնք փնտռողներուն ուղելվին ու ծախքովը կրնան տեղական իշխանութեան բանտը դրվիլ, մինչեւ որ իրենց նաւը դարձվին կամ իրենց հայրենիքը խրկվին՝ նոյն ազգին վերաբերեալ կամ ուրիշ որ եւ է նաւով մը։ Բայց թէ որ փախչողը բռնել տուող հիւպատոսին կամ գործակալին կողմէն յառաջ եկած պատճառով մը՝ բանտարկեալը մինչեւ չորս ամիս տեղը չխրկվի, բանտէն պիտի արձակվի, եւ ալ այնուհետեւ նոյն յանցանքին համար չպիտի բռնվի։

Սակայն, թէ որ փախստեայն եղեռնագործութիւն կամ յանցանք մը ըներ է նէ, անոր ետ տրվիլը կրնայ ուշանալ՝ մինչեւ որ անոր դատաստանը տեսնող ատեանը իր վճիռը տայ եւ այն վճիռը գործի դրվի։

ՅՕԴ. ԻԲ. Երկու դաշնադիր տերութեանց մէկին կամ միւսին դեսպանները եւ ուրիշ դեսպանական գործակալները, ինչպէս նաեւ հիւպատոսները եւ հիւպատոսական գործակալները՝ չեն կրնար բնաւ մէկ ժամանակ մը՝ իրենց ազգին դրօշակը կամ ազգայնութեան վկայագիրը եւ կամ իրենց պաշտպանութիւնը տալ իրենց տերութեան հպատակ չեղող նաւու մը։

Այն նաւերը՝ որ երկու տերութեանց ամէն մէկուն մէջ հաստատեալ կանոններուն համաձայն ստացված են եւ կը նաւարկեն, Օսմանեան կամ հելլենական նաւու պէս պիտի համարվին։

ՅՕԴ. ԻԳ. Երկու տերութեանց դեսպանները, դեսպանական գործակալները, հիւպատոսները եւ հիւպատոսական գործակալները չեն կրնար բնաւ՝ ոչ յայտնապէս եւ ոչ դաղտնի՝ մէկ մէկու հպատակները իրենց օրինաւոր իշխանութեան ձեռքէն դուրս հանել, կամ զանոնք պաշտպանել՝ անցագիրներ կամ ազգայնութեան թուղթեր տալով անոնց։

ՅՕԴ. ԻԴ. Երկու դաշնադիր տերութեանց դեսպանները, դեսպանական գործակալները, հիւպատոսները եւ հիւպատոսական գործակալները՝ մէկմէկու երկիրներուն մէջ նոյն պատիւները, յարգանքները, արտօնութիւնները եւ պաշտպանութիւնը պիտի վայելեն, որոնք որ կը վայելեն ամենէն աւելի արտօնութիւն վայելող տերութեանց դեսպանները եւայլն։

Հաւասար իրաւունք պիտի գործածեն իրենց ազգայնոցը վրայ հսկելու, եւ իրենց ազգայինքը՝ մէկմէկու հետ քաղաքական կամ առեւտրական վէճեր կամ դատեր ունեցած ժամանակնին՝ ազատութեամբ իրենց հիւպատոսներուն դատաստանին պիտի դիմեն։

Օսմանեան տերութեան մէջ՝ երկու դաշնադիր տերութեանց հպատակներուն մէկմէկու հետ, կամ հելլենական հպատակներուն ուրիշ տերութեանց հպատակներու հետ, կամ անոնց սոնց հետ քաղաքական կամ առեւտրական պատճառներով վէճ կամ դատ ունեցած ժամանակը, նոյնպէս Յունաստանի մէջ՝ երկու դաշնադիր տերութեանց հպատակներուն մէկմէկու հետ, կամ Օսմանեան հպատակներուն ուրիշ տերութեանց հպատակներու հետ, կամ անոնց սոնց հետ քաղաքական ու առեւտրական պատճառներով վէճ կամ դատ ունեցած ժամանակը, երկու տերութեանց մէջ ամենէն աւելի արտօնութիւն վայելող ազգաց նկատմամբ հաստատված օրէնքներուն ու կանոններուն համեմատ պիտի դատվին։

Նոյնպէս որոշված է, որ երկու դաշնադիր տերութեանց մէկին հպատակներուն միւսին հողին մէջ ըրած եղեռնութիւններուն եւ ուրիշ պատժելի գործերուն դատաստանը եւ պատիժը՝ երկու տերութեանց մէջ ամենէն աւելի արտօնութիւն վայելող ազգաց նկատմամբ հաստատված կամ հաստատվելիք օրէնքաց եւ կանոնաց համեմատ՝ ի գործ պիտի դրվին։

ՅՕԴ. ԻԵ. Երկու դաշնադիր տերութեանց մէկին առեւտրական նաւերուն մէկ կամ քանի մը նաւաստիները՝ միւսին նաւահանգիստներուն մէջ՝ իրենց դրօշակին տակը եղող ուրիշ նաւու մը մարդոցը կամ իրենց ազգէն եղող ճանապարհորդներու դէմ յանցանք, եղեռնութիւն կամ ուրիշ պատժելի գործեր ըրած ժամանակնին, տեղական իշխանութիւնները զանոնք չպիտի դատեն ու պատժեն, այլ անոնց հարցափորձն ու դատաստանը միայն իրենց հիւպատոսները կամ նոյն ազգին ուրիշ օրինաւոր իշխանութիւնները պիտի ընեն՝ երկու տերութեանց իւրաքանչիւր ունեցած օրէնքներուն համեմատ։

Նոյնը պիտի ըլլայ նաեւ վերոյիշեալ անձանց մէջ պատահած ուրիշ ամէն տեսակ վէճերուն համար։

ՅՕԴ. ԻԶ. Թէեւ հելլենական հպատակ մը մեռնի վերափառ Յունաստանին երկիրներուն մէջ, կամ օսմանեան հպատակ մը մեռնի Յունաստանի մէջ, անոր վրայ իշխանութիւն ունեցող հիւպատոսը՝ անոր թողուցած ընչից ու ստացուածոցը տեր պիտի կենայ՝ ժառանգներուն ձեռքը հասցընելու համար։ Թէ որ այն տեղը հիւպատոս չգտնվի, տեղւոյն դատաւորը պարտաւորեալ է՝ մեռելոյն ինչքը եւ անոնց հաշուեցուցակը մօտը գտնված հիւպատոսին ձեռքը հասցընելու՝ առանց որ եւ է տուրք մը պահանջելու։

ՅՕԴ. ԻԷ. Դաշնադիր տերութիւնները կը խոստանան մէկմէկու, որ ուրիշ ազգի մը վաճառականներուն, բերքերուն կամ նաւարկութեանը արտօնութիւն մը տուած ատեննին, նոյն արտօնութիւնը անմիջապէս մէկմէկու վաճառականներուն, բերքերուն ու նաւարկութեանն ալ տրված ըլլայ։

Սակայն աս ալ որոշված է, որ դաշնադիր տերութիւններէն մէկը՝ եթէ մանաւոր օգուտներ ձեռք բերելու պայմանով ուրիշ տերութեան մը բերքերուն արտօնութիւն տալու ըլլայ, նոյն մանաւոր օգուտները միւս դաշնադիր տերութենէն ալ ուզելու իրաւունք պիտի ունենայ։

ՅՕԴ. ԻԸ. Երկու դաշնադիր տերութիւնները կը խոստանան մէկմէկու, որ իրենց տերութեան նաւահանգիստները, ծովածոցները եւ երկաթ նետելու տեղերը ծովասպատակ չընդունին. օրինաց ամէն խստութիւնը բանեցընեն ծովասպատակներուն եւ իրենց հողը դանվող ու ծովասպատակներուն հետ յարաբերութիւն ունեցող անձանց դէմ։ Երկու դաշնադիր տերութեանց հպատակներուն նաւերը կամ նաւերուն ապրանքները որ ծովասպատակներն առնեն կամ երկու տերութեանց մէկին նաւահանգիստները տանին, իրենց տիրոջը կամ անոնց օրինաւոր երեսփոխաններուն պիտի տրվին՝ իրենցն ըլլալը հաստատելնէն ետքը, թէ եւ ապրանքը ծախված ալ ըլլայ։

Ներկայ դաշնադրութիւնը պիտի վաւերացնայ եւ վաւերական օրինակները պիտի փոխանակվին մինչեւ վեց շաբաթ, կամ աւելի առաջ եթէ կարելի է։

Ի հաստատութիւն այսորիկ երկու տերութեանց լիազօր գործակալները ստորագրեցին եւ իրենց կնիքը զարկին։

Արարեալ ՝ի Գանդիա, յերգ Վ՝ոսփորի, ՝ի 27 Մայիսի 1855 ամին,

(24 Ռամազանի 1271)։

Սարդարեալ

ԳՈՒԱՏ. Ա. Կ. ՔՕՆՏՈՒՐԻՕԹԻ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻԱ։ Սըր Ուիլիըմ Մօլէսվորթ լորտ Հոն Ուրսըլի տեղը գաղթականութեանց պաշտօնեայ ընտրվելով, իր վրայ եղած հասարակաց շինուածոց վերատեսչութեան պաշտօնը առողջապահութեան ժողովին նախագահ Պ. Գէնճամին Հալլին յանձնվեցաւ։

— Քամպրիճի դուքսին հրամանատարութեանը տակը դրված օտարազգի զօրաց գունդը 10 հազար հոգիէ կը բաղկանայ։

———

ԳԱՂԼԻԱ։ Փարիզեւ բոլոր դաւառներուն մէջ կառավարութեան ուզած 750 միլիոն ֆրանքի փոխը կ՝ատորագրվի մեծ փութով։ Փարիզի մէջ կը հաշուեն, որ այս ահագին դումարը մէկ շաբաթուան մէջ պիտի ստորագրվի Գաղղիոյ մէջ, եւ պէտք չպիտի մնայ գաւառներէն եւ օտար երկիրներէ խրկված ընտակներուն։

Լրագրիները կը հաստատեն, թէ միանակ անդղլացւոց կողմէն տրված դրամոց դումարը 600 միլիոնն անցեր է։

———

ԱՒՍՏՐԻԱ։ Այս տերութեան բռնած դիրքին եւ ըրած անօրէնութիւններուն նայելով, քանի մը գերմանական լրագիրներ լուր հաներ էին, թէ Գաղղիոյ ու Աւստրիոյ տերութիւնները մէկ մէկու հետ աւրվին՝ իրենց դեսպանները ետ կանչեր են։ Բայց Աւստրիոյ կառավարութիւնն այս զրոյցները սուտ կը հանէ կէս պաշտօնական յօդուած մը հրատարակելով Աւստրիական Ռէֆորմ-ին ըրած լրագրին մէջ, ու յայտարարութիւն կ՝ընէ, թէ Գաղղիոյ տերութեան Վիէննայի դեսպան Պ. Պուրքնէ, եւ Աւստրիոյ տերութեան Փարիզի դեսպան Պ. Հիւպնէր՝ իրենց պաշտօնը չպիտի թողուն։

— Պուօլ կոմսը գերմանական դաշնակցութեան ժողովին ծանուցագիր մը խրկած էր, որուն մէջ Աւստրիոյ կառավարութեան մինչեւ հիմա բռնած եւ այսուհետեւ բռնելիք ընթացքը մանրամասնաբար բացատրելէն ետեւ, նոյն ընթացքին հետեւելու առաջարկութիւն կ՝ընէր ժողովին։ Բրուսիոյ կառավարութիւնը այս առաջարկութեան ընդունվելուն դէմ էր եւ կ՝աշխատէր որ չընդունվի։ Վերջապէս դաշնակցութեան ժողովն այս օրերս իր միտքը յայտնեց։ Նախ՝ շնորհակալ կ՝ըլլայ Աւստրիոյ կառավարութենէն, որ խաղաղութեան հաստատվելուն համար այնչափ ջանք ըրաւ։ Երկրորդ՝ անոր դիտաւորութիւնները իւր մտացը համաձայն ըլլալը կը հաստատէ, բայց նոր պարտաւորութիւններ վրան առնելու չհաճիր։ Բանկով՝ Աւստրիոյ ու Բրուսիոյ տերութեանց անհամաձայնութիւնը չկրցաւ վերնալ, եւ վերնալու ալ յոյս չկրնար ըլլալ՝ մինչեւ որ երկու տերութեանց մէկը իր քաղաքականութեան ընթացքը չփոխէ։

— Բրուսիայի Նոր Կոէր ըսված լրագիրը կը ծանուցանէ, թէ Աւստրիոյ գանձուց պաշտօնեայ Պ. Պրուք սեպուհը՝ ընկերութիւն մը կազմեր է, որուն նպատակն է՝ Զէրնավոտայէն Տոպրոճա եւ անկէց Արիւսթէնճէ ջրանցք մը բանալ, եւ այն ջրանցքով Սեւ ծովու հետ հաղորդակցիլ՝ Սուլինայի բերնէն չանցնելով։ Այս ընկերութիւնը արդէն 10 միլիոն ֆիորինի ստորագրութիւն ժողվեր եւ Բ. Դանէն հրաման խնդրեր է անմիջապէս գործի սկսելու համար։ Այսքաղաքիս Աւստրիական դեսպան Պ. Արոլիը սեպուհին ալ հրաման եկեր է եղեր, որ ամեն ջանք ՝ի գործ դնէ այս առաջարկութիւնը յաջողեցընելու համար։

———

ՐՈՒՍԻԱ։ Պէռլինի լրագիրները մեծ զժգոհութիւն կը ցուցընեն Աւստրիոյ ըրած յայտարարութիւններէն եւ արեւմտեան տերութեանց հետ դաշնակից մնալու դիտաւորութենէն։ Դանուբեան իշխանութիւնները գրաւելուն վրայ ալ խօսքեր կ՝ընեն։ Աւստրիա իրաւունք չունի կ՝ըսեն Դանուբեան իշխանութիւնները գրաւելու, եւ իր զօրքերուն հոն մնալը այսուհետեւ հարկաւոր չէ։ Ընդհակառակն՝ ՓԷսսակար ալ է կ՝ըսեն Տաճկաստանի եւ արեւմտեան տերութեանց։ Պէտք է որ կ՝ըսեն, պատերազմող դաշնակից տերութիւններն իրենց զօրքերովը դրաւեն նոյն երկիրները, եւ Ռուսիոյ դէմ ուղղելիք գործողութիւններնուն խարիսխ ընեն։

Այս խօսքերէն կը հասկցվի, որ Աւստրիոյ ու Բրուսիոյ տերութեանց մէջ եղած անհամաձայնութիւնը թեթեւ բան չէ։

———

ԻՏԱԼԻԱ։ Անուանի Մածցինի խռովարարին գրգռիչ գրուածներովը եւ ամեն կողմ ունեցած լրտեսներուն գաղտնի ջանքերովը՝ Իտալիոյ ժողովրդոց մէջ խորին յուզմունք մը կայ կ՝ըսեն։ Այս պատճառաւ է որ Աւստրիոյ տերութիւնը Լոմբարտիայի եւ մանաւանդ Հռոմի երկիրներուն մէջ ունեցած զօրքերը շատցընելու եռեւեռ է, եւ արդէն խրկած զօրքերուն թիւը 50,000ի կը հասցընեն։ Նաբօլիի կառավարութիւնը այս օրերս կարգադրութիւն մը ըներ է կ՝ըսեն Աւստրիոյ հետ, որպէս զի Նաբօլիի պահպանութիւնը աւստրիական զօրաց յանձնվելով, յիշեալ քաղաքին պահպան զօրքերը Սիկիլիա երթան, ու հոն ելլելիք ապստամբութեան առաջքն առնեն։

Ուրիշ կողմանէ ալ ըսողներ կան, թէ Իտալիայի՝ մանաւանդ Լոմբարտիայի մէջ այնպիսի մեծ ապստամբութիւն մը ելլելու նշան չերեւիր այս օրերս, հետեւաբար Աւստրիոյ տերութեան այն կողմերը նոր զօրաց բանակ մը խրկելը ուրիշ նպատակ մը ունենալու է կ՝ըսեն։ Սարտենիայի տերութիւնն ալ ասոր վրայ կասկածի մէջ է, եւ պատճառը պիտի հարցընէ կ՝ըսեն Աւստրիոյ կառավարութեան։

— Նաբօլի նստող Անգղիոյ դեսպանը բողոք ընելով, Արեւելք խրկված ուտելիքներուն վրայ դրված արգելքը վերցընել տալու կարող եղաւ։

— Թէսէռան կը շարունակէ Լոմբարտիայի մէջ եւ Աղրիական ծովուն եզերքը։ Մնայս 9ին ու 10ին՝ 167 հոգի բռնվեր են Թրիէստի մէջ եւ 60ը մեռեր են։

———

ՈՌՈՒՍԻԱ։ Բեդրսպուրկէն հետեւեալ լուրերը կը գրեն զանազան լրագիրներու։

"Ռուսիոյ ծովեզերքներուն պաշարումը ահագին վնասներ կը պատճառէ։ Մոսկուայի արուեստից գործարաններուն մեծ մասը գրեթէ դադրեցան։ Աղէքսանդր Ա. կայսեր օրէն՝ գաւառները բնակող աղնուականներուն մէկ մասը իրենց հարստութիւնը գործարաններ բանալու յատկացուցին, եւ իրենց ստրուկները գործաւոր ըրին։ Իմա, այս գործա-

նաւարկութիւնն ու առուտուրը շարունակելու թշնամեաց երկիրներուն հետ, բայց այն քաղաքներէն կամ նաւահանգիստներէն որ պաշարված ըլլան ցամաքէն կամ ծովէն։ Բայց բնաւ երբէք ներեալ չէ իրենց՝ պատերազմի համար ծրդիլված ապրանքներու եւ պատերազմի գործածութեան համար շինված գործիքներու առուտուր ընել։

ՅՕԴ. ԺԹ. Համաձայնութեամբ որոշված է, որ թշնամի նաւ մը չպիտի կրնայ երկու դաշնադիր տերութեանց մէկին կամ միւսին նաւահանգիստներուն մէջ կամ ծովեզերքը պատրաստվիլ ու զինուորիլ։

ՅՕԴ. Ի. Երկու դաշնադիր տերութիւնները փոխադարձաբար իրաւունք պիտի ունենան մէկ մէկու արքունեաց քով դեսպաններ եւ ուրիշ դեսպանական գործակալներ դնելու. նաեւ հիւպատոսներ (քոնսուլզ) եւ հիւպատոսի գործակալներ դնելու մէկ մէկու նաւահանգիստներուն ու քաղաքներուն մէջ՝ ուր որ հարկաւոր դատվի իւրաքանչիւր կառավարութիւններէն։

Հիւպատոսները՝ իրենց տերութիւններէն ըստ կանոնի ընտրվելէն ետքը՝ չեն կրնար պաշտօն վարել՝ մինչեւ որ իրենց դրված երկրին տիրող պետը հաճութիւն չտայ։ Սոր համար պէտք եղած հրամանագիրը պիտի տրվի իրենց։

Որոշված է, որ հիւպատոսները եւ հիւպատոսի գործակալները իրենց դրվելու երկրին տերութեան հպատակներէն չպիտի ըլլան։

ՅՕԴ. ԻԱ. Վերոյիշեալ հիւպատոսները եւ առեւտրական գործակալները՝ իշխանութիւն ունին տեղական իշխանութեանց օգնութիւնը ուզելու իրենց երկրին պատերազմական կամ առեւտրական նաւերէն փախչողները փնտրելու բռնելու եւ բանտարկելու համար։ Սոր համար՝ պէտք է տեղւոյն օրինաւոր իշխանութեանցը դիմեն, եւ վերոյիշեալ փախստեայները անոնցմէ գրով խնդրեն, որոնց նոյնութիւնը կրնայ հաստատվիլ, կասկած մը պատահած ատեն, նաւին տումարները կամ նաւաստեաց ցուցակները երեւան հանելով, որպէս զի անոնց մէջէն ստուգվի թէ փնտռված անձինքը յիշեալ նաւին մարդիկն են. եւ այսպէս ստուգվելէն ու հաստատվելէն ետեւ՝ ուզված մարդիկը պիտի տրվին։

Սակայն փախստեայները՝ երբոր բռնվին՝ վերոյիշեալ հիւպատոսներուն ու առեւտրական գործակալներուն պիտի յանձնվին, եւ զանոնք փնտռողներուն ուղելվին ու ծախքովը կրնան տեղական իշխանութեան բանտը դրվիլ, մինչեւ որ իրենց նաւը դարձվին կամ իրենց հայրենիքը խրկվին՝ նոյն ազգին վերաբերեալ կամ ուրիշ որ եւ է նաւով մը։ Բայց թէ որ փախչողը բռնել տուող հիւպատոսին կամ գործակալին կողմէն յառաջ եկած պատճառով մը՝ բանտարկեալը մինչեւ չորս ամիս տեղը չխրկվի, բանտէն պիտի արձակվի, եւ ալ այնուհետեւ նոյն յանցանքին համար չպիտի բռնվի։

Սակայն, թէ որ փախստեայն եղեռնագործութիւն կամ յանցանք մը ըներ է նէ, անոր ետ տրվիլը կրնայ ուշանալ՝ մինչեւ որ անոր դատաստանը տեսնող ատեանը իր վճիռը տայ եւ այն վճիռը գործի դրվի։

ՅՕԴ. ԻԲ. Երկու դաշնադիր տերութեանց մէկին կամ միւսին դեսպանները եւ ուրիշ դեսպանական գործակալները, ինչպէս նաեւ հիւպատոսները եւ հիւպատոսական գործակալները՝ չեն կրնար բնաւ մէկ ժամանակ մը՝ իրենց ազգին դրօշակը կամ ազգայնութեան վկայագիրը եւ կամ իրենց պաշտպանութիւնը տալ իրենց տերութեան հպատակ չեղող նաւու մը։

Այն նաւերը՝ որ երկու տերութեանց ամէն մէկուն մէջ հաստատեալ կանոններուն համաձայն ստացված են եւ կը նաւարկեն, Օսմանեան կամ հելլենական նաւու պէս պիտի համարվին։

ՅՕԴ. ԻԳ. Երկու տերութեանց դեսպանները, դեսպանական գործակալները, հիւպատոսները եւ հիւպատոսական գործակալները՝ չեն կրնար բնաւ՝ ոչ յայտնապէս եւ ոչ դաղտնի՝ մէկ մէկու հպատակները իրենց օրինաւոր իշխանութեան ձեռքէն դուրս հանել, կամ զանոնք պաշտպանել՝ անցագիրներ կամ ազգայնութեան թուղթեր տալով անոնց։

ՅՕԴ. ԻԴ. Երկու դաշնադիր տերութեանց դեսպանները, դեսպանական գործակալները, հիւպատոսները եւ հիւպատոսական գործակալները՝ մէկմէկու երկիրներուն մէջ նոյն պատիւները, յարգանքները, արտօնութիւնները եւ պաշտպանութիւնը պիտի վայելեն, որոնք որ կը վայելեն ամենէն աւելի արտօնութիւն վայելող տերութեանց դեսպանները եւայլն։

Հաւասար իրաւունք պիտի գործածեն իրենց ազգայնոցը վրայ հսկելու, եւ իրենց ազգայինքը՝ մէկմէկու հետ քաղաքական կամ առեւտրական վէճեր կամ դատեր ունեցած ժամանակնին՝ ազատութեամբ իրենց հիւպատոսներուն դատաստանին պիտի դիմեն։

Օսմանեան տերութեան մէջ՝ երկու դաշնադիր տերութեանց հպատակներուն մէկմէկու հետ, կամ հելլենական հպատակներուն ուրիշ տերութեանց հպատակներու հետ, կամ անոնց սոնց հետ քաղաքական կամ առեւտրական պատճառներով վէճ կամ դատ ունեցած ժամանակը, նոյնպէս Յունաստանի մէջ՝ երկու դաշնադիր տերութեանց հպատակներուն մէկմէկու հետ, կամ Օսմանեան հպատակներուն ուրիշ տերութեանց հպատակներու հետ, կամ անոնց սոնց հետ քաղաքական ու առեւտրական պատճառներով վէճ կամ դատ ունեցած ժամանակը, երկու տերութեանց մէջ ամենէն աւելի արտօնութիւն վայելող ազգաց նկատմամբ հաստատված օրէնքներուն ու կանոններուն համեմատ պիտի դատվին։

Նոյնպէս որոշված է, որ երկու դաշնադիր տերութեանց մէկին հպատակներուն միւսին հողին մէջ ըրած եղեռնութիւններուն եւ ուրիշ պատժելի գործերուն դատաստանը եւ պատիժը՝ երկու տերութեանց մէջ ամենէն աւելի արտօնութիւն վայելող ազգաց նկատմամբ հաստատված կամ հաստատվելիք օրէնքաց եւ կանոնաց համեմատ՝ ի գործ պիտի դրվին։

ՅՕԴ. ԻԵ. Երկու դաշնադիր տերութեանց մէկին առեւտրական նաւերուն մէկ կամ քանի մը նաւաստիները՝ միւսին նաւահանգիստներուն մէջ՝ իրենց դրօշակին տակը եղող ուրիշ նաւու մը մարդոցը կամ իրենց ազգէն եղող ճանապարհորդներու դէմ յանցանք, եղեռնութիւն կամ ուրիշ պատժելի գործեր ըրած ժամանակնին, տեղական իշխանութիւնները զանոնք չպիտի դատեն ու պատժեն, այլ անոնց հարցափորձն ու դատաստանը միայն իրենց հիւպատոսները կամ նոյն ազգին ուրիշ օրինաւոր իշխանութիւնները պիտի ընեն՝ երկու տերութեանց իւրաքանչիւր ունեցած օրէնքներուն համեմատ։

Նոյնը պիտի ըլլայ նաեւ վերոյիշեալ անձանց մէջ պատահած ուրիշ ամէն տեսակ վէճերուն համար։

ՅՕԴ. ԻԶ. Թէեւ հելլենական հպատակ մը մեռնի վերափառ Յունաստանին երկիրներուն մէջ, կամ օսմանեան հպատակ մը մեռնի Յունաստանի մէջ, անոր վրայ իշխանութիւն ունեցող հիւպատոսը՝ անոր թողուցած ընչից ու ստացուածոցը տեր պիտի կենայ՝ ժառանգներուն ձեռքը հասցընելու համար։ Թէ որ այն տեղը հիւպատոս չգտնվի, տեղւոյն դատաւորը պարտաւորեալ է՝ մեռելոյն ինչքը եւ անոնց հաշուեցուցակը մօտը գտնված հիւպատոսին ձեռքը հասցընելու՝ առանց որ եւ է տուրք մը պահանջելու։

ՅՕԴ. ԻԷ. Դաշնադիր տերութիւնները կը խոստանան մէկմէկու, որ ուրիշ ազգի մը վաճառականներուն, բերքերուն կամ նաւարկութեանը արտօնութիւն մը տուած ատեննին, նոյն արտօնութիւնը անմիջապէս մէկմէկու վաճառականներուն, բերքերուն ու նաւարկութեանն ալ տրված ըլլայ։

Սակայն աս ալ որոշված է, որ դաշնադիր տերութիւններէն մէկը՝ եթէ մանաւոր օգուտներ ձեռք բերելու պայմանով ուրիշ տերութեան մը բերքերուն արտօնութիւն տալու ըլլայ, նոյն մանաւոր օգուտները միւս դաշնադիր տերութենէն ալ ուզելու իրաւունք պիտի ունենայ։

ՅՕԴ. ԻԸ. Երկու դաշնադիր տերութիւնները կը խոստանան մէկմէկու, որ իրենց տերութեան նաւահանգիստները, ծովածոցները եւ երկաթ նետելու տեղերը ծովասպատակ չընդունին. օրինաց ամէն խստութիւնը բանեցընեն ծովասպատակներուն եւ իրենց հողը դանվող ու ծովասպատակներուն հետ յարաբերութիւն ունեցող անձանց դէմ։ Երկու դաշնադիր տերութեանց հպատակներուն նաւերը կամ նաւերուն ապրանքները որ ծովասպատակներն առնեն կամ երկու տերութեանց մէկին նաւահանգիստները տանին, իրենց տիրոջը կամ անոնց օրինաւոր երեսփոխաններուն պիտի տրվին՝ իրենցն ըլլալը հաստատելնէն ետքը, թէ եւ ապրանքը ծախված ալ ըլլայ։

Ներկայ դաշնադրութիւնը պիտի վաւերացնայ եւ վաւերական օրինակները պիտի փոխանակվին մինչեւ վեց շաբաթ, կամ աւելի առաջ եթէ կարելի է։

Ի հաստատութիւն այսորիկ երկու տերութեանց լիազօր գործակալները ստորագրեցին եւ իրենց կնիքը զարկին։

Արարեալ ՝ի Գանդիա, յերգ Վ՝ոսփորի, ՝ի 27 Մայիսի 1855 ամին,

(24 Ռամազանի 1271)։

Սարդարեալ

ԳՈՒԱՏ. Ա. Կ. ՔՕՆՏՈՒՐԻՕԹԻ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻԱ։ Սըր Ուիլիըմ Մօլէսվորթ լորտ Հոն Ուրսըլի տեղը գաղթականութեանց պաշտօնեայ ընտրվելով, իր վրայ եղած հասարակաց շինուածոց վերատեսչութեան պաշտօնը առողջապահութեան ժողովին նախագահ Պ. Գէնճամին Հալլին յանձնվեցաւ։

— Քամպրիճի դուքսին հրամանատարութեանը տակը դրված օտարազգի զօրաց գունդը 10 հազար հոգիէ կը բաղկանայ։

———

ԳԱՂԼԻԱ։ Փարիզեւ բոլոր դաւառներուն մէջ կառավարութեան ուզած 750 միլիոն ֆրանքի փոխը կ՝ատորագրվի մեծ փութով։ Փարիզի մէջ կը հաշուեն, որ այս ահագին դումարը մէկ շաբաթուան մէջ պիտի ստորագրվի Գաղղիոյ մէջ, եւ պէտք չպիտի մնայ դաւառներէն եւ օտար երկիրներէ խրկված ընտակներուն։

Լրագիրները կը հաստատեն, թէ միանակ անդղլացւոց կողմէն տրված դրամոց դումարը 600 միլիոնն անցեր է։

———

ԱՒՍՏՐԻԱ։ Այս տերութեան բռնած դիրքին եւ ըրած անօրէնութիւններուն նայելով, քանի մը գերմանական լրագիրներ լուր հաներ էին, թէ Գաղղիոյ ու Աւստրիոյ տերութիւնները մէկ մէկու հետ աւրվին՝ իրենց դեսպանները ետ կանչեր են։ Բայց Աւստրիոյ կառավարութիւնն այս զրոյցները սուտ կը հանէ կէս պաշտօնական յօդուած մը հրատարակելով Աւստրիական Ռէֆորմ-ին ըրած լրագրին մէջ, ու յայտարարութիւն կ՝ընէ, թէ Գաղղիոյ տերութեան Վիէննայի դեսպան Պ. Պուրքնէ, եւ Աւստրիոյ տերութեան Փարիզի դեսպան Պ. Հիւպնէր՝ իրենց պաշտօնը չպիտի թողուն։

— Պուօլ կոմսը գերմանական դաշնակցութեան ժողովին ծանուցագիր մը խրկած էր, որուն մէջ Աւստրիոյ կառավարութեան մինչեւ հիմա բռնած եւ այսուհետեւ բռնելիք ընթացքը մանրամասնաբար բացատրելէն ետեւ, նոյն ընթացքին հետեւելու առաջարկութիւն կ՝ընէր ժողովին։ Բրուսիոյ կառավարութիւնը այս առաջարկութեան ընդունվելուն դէմ էր եւ կ՝աշխատէր որ չընդունվի։ Վերջապէս դաշնակցութեան ժողովն այս օրերս իր միտքը յայտնեց։ Նախ՝ շնորհակալ կ՝ըլլայ Աւստրիոյ կառավարութենէն, որ խաղաղութեան հաստատվելուն համար այնչափ ջանք ըրաւ։ Երկրորդ՝ անոր դիտաւորութիւնները իւր մտացը համաձայն ըլլալը կը հաստատէ, բայց նոր պարտաւորութիւններ վրան առնելու չհաճիր։ Բանկով՝ Աւստրիոյ ու Բրուսիոյ տերութեանց անհամաձայնութիւնը չկրցաւ վերնալ, եւ վերնալու ալ յոյս չկրնար ըլլալ՝ մինչեւ որ երկու տերութեանց մէկը իր քաղաքականութեան ընթացքը չփոխէ։

— Բրուսիայի Նոր Կոէր ըսված լրագիրը կը ծանուցանէ, թէ Աւստրիոյ գանձուց պաշտօնեայ Պ. Պրուք սեպուհը՝ ընկերութիւն մը կազմեր է, որուն նպատակն է՝ Զէրնավոտայէն Տոպրոճա եւ անկէց Արիւսթէնճէ ջրանցք մը բանալ, եւ այն ջրանցքով Սեւ ծովու հետ հաղորդակցիլ՝ Սուլինայի բերնէն չանցնելով։ Այս ընկերութիւնը արդէն 10 միլիոն ֆիորինի ստորագրութիւն ժողվեր եւ Բ. Դանէն հրաման խնդրեր է անմիջապէս գործի սկսելու համար։ Այսքաղաքիս Աւստրիական դեսպան Պ. Արոլիը սեպուհին ալ հրաման եկեր է եղեր, որ ամեն ջանք ՝ի գործ դնէ այս առաջարկութիւնը յաջողեցընելու համար։

———

ՐՈՒՍԻԱ։ Պէռլինի լրագիրները մեծ զժգոհութիւն կը ցուցընեն Աւստրիոյ ըրած յայտարարութիւններէն եւ արեւմտեան տերութեանց հետ դաշնակից մնալու դիտաւորութենէն։ Դանուբեան իշխանութիւնները գրաւելուն վրայ ալ խօսքեր կ՝ընեն։ Աւստրիա իրաւունք չունի կ՝ըսեն Դանուբեան իշխանութիւնները գրաւելու, եւ իր զօրքերուն հոն մնալը այսուհետեւ հարկաւոր չէ։ Ընդհակառակն՝ Ֆեսսակար ալ է կ՝ըսեն Տաճկաստանի եւ արեւմտեան տերութեանց։ Պէտք է որ կ՝ըսեն, պատերազմող դաշնակից տերութիւններն իրենց զօրքերովը դրաւեն նոյն երկիրները, եւ Ռուսիոյ դէմ ուղղելիք գործողութիւններնուն խարիսխ ընեն։

Այս խօսքերէն կը հասկցվի, որ Աւստրիոյ ու Բրուսիոյ տերութեանց մէջ եղած անհամաձայնութիւնը թեթեւ բան չէ։

———

ԻՏԱԼԻԱ։ Անուանի Մածցինի խռովարարին գրգռիչ գրուածներովը եւ ամեն կողմ ունեցած լրտեսներուն գաղտնի ջանքերովը՝ Իտալիոյ ժողովրդոց մէջ խորին յուզմունք մը կայ կ՝ըսեն։ Այս պատճառաւ է որ Աւստրիոյ տերութիւնը Լոմբարտիայի եւ մանաւանդ Հռոմի երկիրներուն մէջ ունեցած զօրքերը շատցընելու եռեւեռ է, եւ արդէն խրկած զօրքերուն թիւը 50,000ի կը հասցընեն։ Նաբօլիի կառավարութիւնը այս օրերս կարգադրութիւն մը ըներ է կ՝ըսեն Աւստ

բանները՝ նախնական նիւթ, բամբակ, չզտված շաքար եւայլն չգտնելուն պատճառաւ գոցվեցան, բայց տէրերը պարտաւորված են իրենց սարուկ գործաւորները սնուցանելու։ Այս պատճառաւ սիրով յանձն առին զանոնք տէրութեան կամաւոր զինուոր տալ։ Ասկէց յայտնի կը հասկըցվի, որ այս ազնուականները պատերազմէն գոհ չեն, ինչպէս որ գաւառապետներուն առաջ տեղեկագիրներէն ալ կատուզվի։ Այնպէս Ռուսիոյ ազնուականները՝ իրենց տէրութեան յարձակող քաղաքականութեանը չեն հաւնիր ամենեւին։

«Յաճախ կը լսենք. «Ծովային պաշարումը տասնակ տարի մէն ալ տեւէ նէ չենք կրնար դիմանալ։» Բեդրսպուրկի կալզ գործարանը դադրեցաւ գեռնածուխ չբլլալուն համար։ Գանըված ածուխը կառավարութիւնը քաշեց առաւ զինուորական պիտոյից գործածելու համար, եւ առատաձեռնութեան երեւոյթ մը տալով ինքզինքին, հրաման ըրաւ որ ամեն մարդ կարող ըլլայ կայսեր ածուխի հանքերը ձրիապէս փորելու եւ ածուխ հանելու։

«Բայց պատերազմին երկննալէն՝ ուրիշ պիտոյքներ ալ երեւան ելան եւ կառավարութիւնը մտածելու սկսան։ Երկու տարիէ 'ի վեր շարունակ վառօդ շինելու պատճառաւ՝ տէրութեան մթերանոցները գիրված անհատնում աղբարակը (կէօհրշելէ) սպառիլ սկսաւ։ Պատերազմի տեսչութիւնը բոլոր Ռուսիոյ վաճառականներուն առաջարկութիւն ըրաւ, որ պահած աղբարակ ունեցողները բերեն տէրութեան տան՝ սովորական գընոյն եռապատիկը հատուցանել խոստանալով։ Բոլոր վառօդարաններնիս պարապ են։ Արդէն քանի մը ամիսէ 'ի վեր՝ տէրութեան ներքին բերդերուն ու ամրութիւններուն մէջ պահված վառօդը պատերազմի պէտքերուն համար կը գործածվի։»

— Ընդհանուր լրագիրներուն մէջ հրատարակված զանազան թղթակցութիւններու խօսքին նայելով՝ մեծ դաւակցութիւն մը, ումանք ալ կ'ըսեն յեղափոխութիւն մը ծագեր է Ռուսիոյ մէջ։ Դիւրաբաղդաբար՝ Ռուսիոյ սահմաններէն դուրս ելլելը խիստ դժուար ըլլալով, այս ապստամբութեան վրայ մանրամասն եւ ճիշդ տեղեկութիւններ չկան։ Բայց, ժամանակ մը 'ի վեր Ռուսիոյ մէջ պատժված բարձրաստիճան զինուորականներուն շատութեանը նայելով, մեծ դաւադրութիւն մը կամ յեղափոխութեան դիտաւորութիւն մը գտնըված ըլլալը կը կասկածվեր։

— Բեդրսպուրկէն յուլիս 13 թուով Համբուրկի Նո-Էլեր լրագրին հետեւեալը կը գրեն։

«Գրբրմի մէջ գտնըված հիւանդներուն ու վիրաւորներուն թիւը ստուգիւ կարդէ դուրս կ'երեւի։ Նիքոլայէվի, Սիմֆերոբոլի ու Սեվաստոբոլի մէջ ոչ տեղ կայ զանոնք պատսպարելու եւ ոչ բժիշկ կայ դարմանող։ Խեղճերը մէկ տեղէն մէկալը կը տարվին, եւ շատ անգամ օրերով կը մնան առանց պատսպարան գտնելու։»

— Օտէսայէն յուլիս 6/18 թուով հետեւեալը կը գրեն։

«Ռուսերն աս կողմերէն յարձակում կրելու վախ ունենալով, Ռուսթովը ամրացընելու կ'զբաղին։ Տօն գետին բերանը մեծամեծ ապառաժներ ձգելով խափանեցին, որպէս զի նաւ չկրնայ անցնիլ։ Տօն քաղաքն ալ խաղախներով լցված է։ Այսու ամենայնիւ բնակիչները կը վախնան հոն կենալու եւ երկրին ներսերը կը քաշվին։

«Նիքոլայէվի բանակն ալ օրէ օր մեծնալու վրայ է։ Գացող զօրքերուն տեղը մեծ մասամբ ուրիշներ կուգան։ Շրջակայներն ալ բազմաթիւ զօրաց գունդեր գումարված են Պակովա զօրապետին հրամանին տակը։ Հոլէռան միշտ կը շարունակէ. այս օրերս Քիշնէվի մէջ ալ երեւան ելաւ։»

— Բեդրսպուրկէն գրված նամակները կը ծանուցանեն, թէ քօլէռան հոն ալ երեւան ելլելով, սաստիկ կոտորած կ'ընէ։ Յուլիս 8ին հրատարակված պաշտօնական ցուցակին նայելով, նոյն օրը 221 հոգի բռնըվեր են քօլէռայէն։

— Պէրճիքայի Ալեքսանդրա լրագրին խօսքին նայելով, Լեհաստանի ժողովրդոց խոստացված արտօնութիւնները գործի դրվելու վրայ են։ Քաղաքական յանցանքներու քննութեանը համար կառավարութեան կողմէն հաստատված յանձնաժողովական ժողովը լուծվեր է, եւ այս գործերը հասարակ ատեաններուն պիտի դատեն։ Պաշտօնական գործերու մէջ Լեհաց լեզուն պիտի գործածվի՝ ինչպէս 1831էն առաջ։ Կայսեր հրովարտակներն անգամ լեհաց լեզուով պիտի հրատարակվին Լեհաստանի մէջ։ Բարձրագոյն կարգի գործակալութիւնները պաշտօնատուններու պիտի փոխվին եւ անոնց գլուխը կեցող անձինքը պաշտօնեայ պիտի կոչվին։

Ռուսիոյ տէրութիւնը՝ այս արտօնութիւնները լեհերուն շնորհելով՝ կը յուսայ անոնց սիրտը վաստակիլ, որպէս զի դաշնակից տէրութեանց հետ ըրած ծանր պատերազմին ժամանակը՝ Լեհաստանի կողմէն ալ ապստամբութեան հրդեհ մը չբորբոքի։ Բայց ամեն մարդ դիտէ, եւ մանաւորապէս լեհերը, թէ Ռուսիոյ տէրութեան խոստացած շնորհներուն եւ արտօնութիւններուն վստահիլը որչափ մեծ անմտութիւն է։

— Բեդրսպուրկի լրագիրը յունիս 6/18ին օրը եղած Մալաքոֆի պատերազմին վրայ Կորչաքոֆ իշխանին տուած տեղեկագիրը կը հրատարակէ։ Այս տեղեկագրին մէջ՝ Կորչաքոֆ իշխանը նոյն օրը եւ առջի օրը ռուսաց կողմէն եղած կորուստը 783 մեռած եւ 4979 վիրաւոր կը հաշուէ, որոնց մէջ 3 ալ զօրապետ կան։

Այս թիւերուն կրկնապատիկը հաշուելու ըլլանք նէ, կարելի է ճիշդ գումարին կը մօտենանք։

— Լեհաստանի մէջ պատրաստ գրանվված զօրքերէն 72 հազար հոգի՝ 8000 ձիաւորով եւ բաւական թնդանօթով Գրբրմ երթալու սահմանված են կ'ըսեն։ Այս զօրքերը Ռուսիոյ բանակին ամենէն ընտիր մասն են։ Ուշաքոֆ զօրապետին բաժինը արդէն Բէրէզոր եկեր է, որով Գրբրմի ռուսաց հետեւակ զօրքերուն թիւը 40 դունդի հասեր է՝ առանց ձիաւորները, թնդանօթաձիգները եւ ուրիշ տեսակ զօրքերը հաշուելու։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ազգային Հոգեւոր եւ Գերագոյն ժողովոց որոշմամբն եւ ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հօր հաճութեամբը՝ Տիգրանակերտի նախկին առաջնորդ գերապատիւ Յակոբ եպիսկոպոսը Ակնայ վիճակին հոգեւոր հովիւ եւ տեսուչ կարգեցաւ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կ. Պոլսոյ կայսերական բանակին հինգերորդ գունդը (ալայ) որ Ռումելի էր, անցեալ չորեքշաբթի եւ հինգշաբթի օրերը Վառնայէն մայրաքաղաքս հասաւ եւ անմիջապէս Սպարապետի Դուռը գնաց։

— Մոլտաւիայի իշխանութեան հասարակաց շինուածոց պաշտօնեայ Պ. Ենէկրի եւ հասարակաց կրթութեան պաշտօնեայ Պ. Ռալէթթի կիրակի օրը մայրաքաղաքս հասան Բ. Դրան վերաբերեալ պաշտօնով մը։

— Գաղղիոյ լրագիրները լուր կուտան, թէ Ափրիկէի Տրիպոլսոյ մէջ ապստամբութիւն ծագեր, գաւառին կուսակալը Գաղղիոյ կառավարութենէն շուտով օգնութիւն ուղեր է։

— Ընդրիանուպոլիսէն եկած նամակները լուր կուտան, թէ քօլէռան մէկ երկու օրի չափ զերեկք վախցընելէն ետեւ, բարեբաղդաբար դադրեր՝ ու հիմա բոլորովին անհետ եղեր է։

— Զանազ-Գալէէն յուլիս 21 թուով մայրաքաղաքիս Ժուռնալին գրված նամակ մը լուր կուտայ, թէ մայրաքաղաքէս խրկրված զօրքերը՝ քաղաքին մէջ Պաշը-Պոզուգներուն ըրած անկարգութիւնները մեծ մասամբ դադրեցուցեր են, բայց քաղաքէն դուրս՝ դեռ ըրածնին կ'ընեն եղեր։ Անգղեացւոց Նէյլ զօրապետը եւ Հալէպի անգղեացւոց հիւսպատոսը Պէրութէն Զանազ-Գալէ հասեր են 320 արաբացի ձիաւորներով, եւ Պաշը-Պոզուգները զսպելու միջոցներ ձեռք առնելու ետեւէ են։

— Գաղղեական Տէոլ լրագրին մէջ հետեւեալ լուրը կը կարդանք։

Վենեսիկցի Ժերոմ Լաթիս անուն մէկը՝ հնարք մը գտեր է, որ բրինձի արտերը մէկ անգամ ցանելով երկու անգամ բերք տան։ Անցեալ տարի ասոր փորձն եղաւ Աղեքսանդրիա եւ կատարելապէս յաջողեց։ Բարձրապատիւ Սայիտ փաշան՝ վերջին աստիճան գոհ ըլլալով, Պ. Լաթիսը կանչեց ու եօթը տարուան արտօնագիր մը տուաւ որ իր այս օգտակար գիւտը 'ի գործ դնէ իր բրինձի արտերուն մէջ։ Նորին բարձրութեան օրինակին նայելով, բազմաթիւ բնիկ եւ եւրոպացի հողատէրեր այս նոր կերպը ընդունեցին եւ իրենց բրինձի արտերուն վրայ 'ի գործ դրին։ Արդէն այս նոր եղանակաւ բուսած բրինձը հասկ կապած հասունցած է, որն որ տեսնըված բան էր այս երկրին մէջ, եւ առաջին հունձքը յուլիսի մէջերը պիտի ըլլայ, ուր՝ առջի եղանակաւ ցանված բրինձը սովորաբար հոկտեմբերի վերջերը կը հասներ։

— Ընդհանուր հինգշաբթի իրիկուն՝ ժամը երկուքուկէսին միջոցները՝ Պէյօղլու Աղա Ջամին շիտակ ճամբուն վրայ Իտալացի մը ուրիշ քանի մը մարդոց հետ կռիւ ընելով՝ ատրճանակ պարպեց անոնց վրայ։ Մօտի պահապան զինուորները հրաղէնին ձայնը լսելով՝ վազեցին որ այս մարդը բռնեն, բայց յանդուգն չարագործը անոնց վրայ ալ կրակ ընելով զինուորներուն մէկը գլխէն եւ միւսը ուսէն ծանրապէս վիրաւորեց, ու սկսաւ փախչիլ դէպ 'ի Անէնի Շէհիր, սակայն չկրնցաւ ազատիլ։ Պահապան զօրքերը եւ ուրիշ բազմաթիւ անձինք ետեւէն խնայելով՝ բռնեցին տեսչութեան դուռը տարին, ուր բանտը դրվեցաւ։

— Երկուշաբթի օրն ալ ցերեկը ժամը երեքուկէսին միջոցները Գալաթիա Բերշէմպէ-Պազարի փողոցը՝ չորս իտալացի նաւաստի՝ ուրիշ իտալացի նաւաստի մը դանակով չորս տեղէն զարկին ու փախան։ Վիրաւորեալը անմիջապէս մօտը գտնըված աւստրիական հիւանդանոցը տարվեցաւ, ուր քանի մը վայրկեան ետքը հոգին փչեց։

— Ընդհանրագիրները ծանր եղեռնագործութիւն մը կը պատմեն, որ այս օրերս կատարվեր է Լէվանտիայի ծոցին մէջ։ Գոլիք մը՝ որ առջի բերանը գաղղիացիի կարծեր են՝ տեսնըվեր է այս ծոցին մէջ։ Եաքը դէպ 'ի Ռումելիի ծովեզերքը գացեր՝ երկաթ նետեր է։ Նաւին կերպարանքը կասկած պատճառելով, հելլենական իշխանութիւնները մակոյկ մը խրկեր են վրան։ Բայց մակոյկը ծովեզերքէն մեկնելուն պէս՝ գոլիքը խսկոյն երկաթ վերուցեր փախեր է եւ ուր երթալը չէ գիտցվեր։ Նաքը փնտռելով լուր առնվեր է, որ այն գոլիքը Օսմանցիի է եւ Մարսիլիայէն ապրանք առած Պ. Պոլիս կը դառնայ եղեր։ Նաւաստիներուն մէկ մասը յոյն՝ մէկ մասը օսմանցի ըլլալով, ճամբան՝ յոյներն զտաճիկները ըսպաններ, նաւը բռնկցուցեր եւ մէջի ապրանքներուն մեծ մասը Օսմանեան սահմանը հաներ են։ Ասնացածն ալ ծովուն երեսը կը ծփան եղեր։ Գաղղիական Օ. Լէյդ շոգենաւը նոր խուզարկութիւններ ընելու եւ ծովասպատահներն հալածելու խրկվեր է։

— Գաղղիական Ռէ՞ լրագրին մէջ հետեւեալը կը կարդանք։

Գաղղիոյ շրջակայ ծովերուն մէջ գտնըված բազմատեսակ վտանգաւոր կենդանիներուն կամ ծովային գազաններուն մէջ՝ մէկ հատ մը կայ, որ թէպէտ թոյլ եւ կակուղ մարմին ունեցողներուն տեսակէն է, այսու ամենայնիւ ծով մտնողին կամ լողացողին համար վերջին աստիճան վտանգաւոր է, որովհետեւ բրնաձին պէս ծովուն տակը կը քաշէ կը տանի։ Այս հրէշին գաղղեացիները ծովու մամուկ կ'ըսեն։

Արմինը կլոր գունտ մըն է՝ երկու խոշոր աչքերով։ Գունտին վրայ ութը հատ թեւեր կան՝ որոնց ծայրը զօրաւոր ծծելու գործիքներ են։ Կենդանին այս ծծող թեւերուն զօրութեամբը իր որսը կը բռնէ, եւ թէպէտ այն որսը քիչ մը եւելկէկ իրեն դէմ դնելու կարող ըլլայ, այնպիսի սաստիկ եղեքտրական ցնցում մը կուտայ անոր, որ բոլոր ուժը կը կտրի։ Այս ֆնասողական զէնքերէն զատ՝ ծովի մամուկը զարմանալի պաշտպանողական զէնք մ'ալ ունի։ Երբոր իրմէն զօրաւոր թշնամի մը իր ետեւէն խնայ, կը փախչի, եւ ապահովութեամբ ազատելու ապահովելու համար՝ սեւ ու կպչուն հեղուկ մը իր չորս կողմը կը ապատածէ, որ միանգամայն կը մթնցընէ ու կ'ապականէ ջուրը, այն կերպով՝ որ սեւ ամպի մը մէջ ինքը աներեւոյթ կ'ըլլայ։

— Պ. Վիթհէլմ Վ. ան անունով գերմանացի հարուստ կալուածատէր մը՝ բժիշկներուն խորհրդովը երկու տարի է 'ի վեր Գաղղիա եկած՝ Միջերկրական ծովուն եզերքը կը բնակի իր կնոջն ու որդւովը։ Որդին՝ տասնեւութը տարեկան պատանի մը՝ ամառ իրիկունները սովորութիւն ունի ծովը մտնելու իրենց տանը մօտը եղած ապառաժներուն ստորոտը։ Այս օրերս իրիկուն մըն ալ ըստ սովորութեան ծովը կը մտնէ, բայց չել-

լեր։ Ծնողքը վերջին յուսահատութեան մէջ կ'իյնան։ Վերջապէս երկու օր ետքը՝ ձկնորսները պատանիին մարմինը Ծովեզերքին մէկ կողմը ցամաքը ինկած կը գտնեն, եւ ոտքին վրայ ծծելէ դոյացած պալարներ (գապառաճրդ) տեսնելով՝ կը հասկցուի որ խեղճ պատանին ծովու մառուկին զոհ եղեր է։

— Բանրօպէռ զօրապետը Գաղղեոյ Վ. Նաբօլէոն կայսրէն Փարիզ կանչուած ըլլալով, երկուշաբթի առաւ մայրաքաղաքս հասաւ Գրըբմէն գաղղեական Ամբէրթոմ շոգենաւով, եւ նոյն իրիկունը Գաղղեա գնաց գաղղեական Նոպէռ շոգենաւով։

Մայրաքաղաքէս մեկնելէն առաջ մեծանուն զօրապետը օգոստափառ ինքնակալին ներկայանալու պատիւ ունեցաւ։

— Երեքշաբթի առաւօտ սաստիկ մըրրիկ մը եղաւ մայրաքաղաքիս մէջ, եւ քանիներկու ժամ շարունակ անձրեւ եկաւ ահագին որոտումներով ու կայծակներով։ Այս փոթորիկը քանի մը ցաւալի վնասներ ըրաւ։

Մալթէրէէն Կ. Պոլիս եկող նաւ մը Ֆէնէռ Գաղէսիի առջեւ ընկղմեցաւ, ու մէջը գտնուած 19 հոգիին 12ը խղդըվեցան։

Բանի մը մինարէներ եւ Ընդարանի առջեւ կեցած վաճառական նաւու մը կայմը կայծակէն զարնըվեցան։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գրբրմէն յուլիս 25 թուվ գրված նամակները կը ծանուցանեն, թէ ռուսերը ամսոյս 21էն 22 լուսնալու գիշերը երկու կողմանէ Սէվաստոբոլէն դուրս յարձակեր են գաղղիացւոց ու անգլիացւոց նոր շինած մարտկոցներուն վրայ, բայց սաստկութեամբ ետ քշվեր են շատ մարդ կորսնցընելով։

Դաշնակիցներն իրենց յառաջացման գործը մեծ փութով կը շարունակեն՝ ռուսաց թնդանօթներուն սաստիկ կրակին բերանը, որով քանի մը երեւելի սպաներ իրենց կեանքը կորուսեր են։

Պ. Բէռէն տը Ժօնքիէռ գաղղիացի կիսաբաժնի զօրապետն ալ դժբաղդաբար վիրաւորվելով մեռեր է։

Ընդհալ շաբթու երկու երեք օր շարունակ հեղեղանման անձրեւներ դալով՝ ճամբաներն անանցանելի ըլեր են։ Բանի մը զառ'ի վայր (եօգուշ) տեղեր՝ այնպիսի սաստիկ ուղխեր (սել) քալեր են, որ երկու ղէնուոր քշվելով խղդըվեր են կ'ըսվի։

Կարսէն եկած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն, թէ թշնամին իր առջի դիրքին մէջ կեցած է, եւ չհամարձակիր Կարսի վրայ յարձակելու։ Բոլոր հաղորդակցութեան ճամբաները բռներ է, եւ այս օրերս Պայազիտի ճամբան ալ ձեռքն անցուցեր է, որով կարաւանները Վանէն անցնելու պարտաւորված են։

Կարս վերջին ասոնցմէ ամրացած ու առատ պաշարով հոգացված է։

Ընտօլուի ամեն գաւառներէն գունդ գունդ կամաւոր զինուորներ կը հասնին Էրզրում, եւ արդէն այս քաղաքը զօրքով լեցվեր է։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՄԱՅԻՍՊԹԻԼ ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՏՂԱՑ ՆԱՑԵԼՈՒ ԵՒ ՄԵԾՑԸՆԵԼՈՒ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

Տղայոց ոսկեբէրէն վրայ։

13. Տղան ուտելու կերակուրներուն ամենէն գերազանցը իրեն մօրը կաթն է։ Մայրը տղան կաթ տալով անհամար հիւանդութիւններէ ազատ կը մնայ։ Առաջին կաթը ջրոտ է, եւ նոր ծնած տղան թեթեւ լուծում մը կուտայ. տղան քանի որ մեծնայ նէ՝ մօրը կաթն ալ անոր համեմատ թանձրութիւն եւ սնուցանելու ուժ կ'ստանայ։ Տղան շատ չափազանց կաթ մի տար մինչեւ քթէն բերնէն բերես. լացածին պէս կաթ մի տար, քանզի ստամոքսը կը ծանրացընես, եւ այն աւելին դուրս պիտի նետէ կամ փրսթելով կամ փորը վար զարնելով, որ երկուքն ալ տղան հիւանդոտ բան մը կ'ընեն. թէպէտ հասարակաց առածը ասոր հակառակը կը հաստատէ, որ կ'ըսեն, թէ տղան փորը քշելը դէրնալու եւ վրայ գալու նշան է։

14. Տղան անօթի եղած ատենը իրեն կաթ տուողին վրան կը նայի. հեռանայ նէ կուլայ եւ կը պոռայ՝ մատուրները բերանը կը տանի ու կը ծծէ։

15. Սովորաբար եղածներուն նայելով կը հասատատենք, որ նոր ծնած տղայ մը առողջ ըլլայ նէ՝ ծնելէն հինգ կամ վեց ժամ ետքը կըրնայ մօրը կաթը ծծել։ Մինչեւ ան ատենը շաքարով խառնած ջուր կաթեցուր տղան բերանը. թէեւ կաթ չծծեր, կամ ծծելէն ետքը սեւ ու կանանչ եւ փակչըտուկ նիւթ մը վար չլլարներ փորէն, կրնաս անոր դդալ մը կամ երկու դդալ շէօքէօ պէ լէէօրէ (ինտիպա շուռուպու) տալ։

16. Տղան անօթի եղած ատենը պէտք է որ կաթ ծծէ։ Թէեւոր ախորժակով եւ ագահութեամբ կը ծծէ նէ՝ ատեն ատեն ծիծը բերնէն քաշելը աղէկ է, որ որկորը (պօղազը) չլեցվի եւ խեղդըվելու վտանգի մէջ չմնայ։ Թէեւոր այս ըսածս պատահի նէ՝ կռնակին զարնելը դէշ է. ինքնիրեն թողուս նէ շուտով կ'աղատի։ Յերեկը կաթ տալէն ետքը երկու կամ երեք ժամ չանցած նորէն կաթ մի տար։ Այսքան ժամանակը հարկաւոր է որ կաթը քիչ մը թանձրանայ եւ սընունդ տուող ուժ ստանայ։ Թէեւոր տղան ուժով է եւ կաթէն զատ ուրիշ բան ալ կ'ուտէ նէ՝ կըրնաս միջոց ժամանակը աւելի երկընցընել։ Մինչեւ տղան չորս կամ հինգ ամսուան ըլլայ նէ՝ կրնաս գիշերը կաթ տալ։ Այն ատենը անանկ սորվեցընել սկսէ, որ միայն ցերեկը փորը կշտացընէ, գիշերը բան չուտէ։ Հիւանդ եղած ատենը կերակուրէ բոլորովին հեռու կենալը շատ հարկաւոր է։

17. Մինչեւ ակռաները բուսած ատենը՝ միայն կաթ ուտելը հերիք ըլլալու է տղուն։ Այն ատենը մարսողութեան ուժը կ'եւելնայ. աւելի ուժով կերակուր կրնաս տալ տղուն անկէց ետքը։ Պոչու կամ այծու կաթ պիտի տաս նէ տղուն՝ ըկ դդալ ջրով խառնէ կաթը անանկ տուր. թեփի կամ գարիի ջուրը աւելի ծանր ու դժուարամարս կ'ընէ կաթը։ Տղան առօրեայ ըլլայ նէ՝ երկու կամ երեք ամսուան չեղած՝ կաթէն զատ բան առնելուն կերցընելու չէ. հիւանդոտ ըլլայ նէ՝ ժամանակը աւելի երկընցընել պէտք է։

18. Կերակուրի սորվեցընելու ատենդ առաջին կերակուրը ասանկ բրէ։ Յորենի աղէկ աւելուր քիչ մը բոհրէ փուռը մէջ. կաթը ջրով խառնէ եւ մէջը շաքար հալեցուր, եւ այն ալիւրով ջրոտ մալէղի պէս բան մը շինէ անիկա տուր։ Անկեց ետքը բանատատ շինէ, որ ասանկ կ'ըլլայ։ Աղէկ եփած եւ քիչ մը ալ չորցած հայ առ ջարդէ ջուրի մէջ որ մէկ երկու ժամ մը կենայ. ետքը ան ջրով եօթը կամ ութը ժամ եփէ մանրաղէ վրայ։ Արանի որ թանձրանայ՝ վրան տար ջուր լեց. ետքը մաղէ մը անցուր քամէ. վրան քիչ մը շաքար եւ բանի մը կաթիլ ռոզոս նաֆէ (չիչեկ սույու) կաթեցուր։ Պաքսիմատը ասանկ շինված բանատայէն եւել մէկ աղէկութիւն մը չունի։ Ամանդմէ ետքը կրնաս դեռնանանձրին կեղեւը հանելով միայն մսովը ապուր շինել. սալէպ տալ. եւայլն։

19. Արաղաքներու մէջ մեծցած տղաքը չորս կամ հինգ ամսուան եղածնուն պէս պէտք է կեսը եղի եւ կէսը հորթու մսի ջրով ապուր ուտելու սորվեցընել։ Մէջը քիչ մը աղ ձգէ. աղէն աղէկ է շաքարը։ Անկեց ետքը կրնաս տալ եղոտ կերակուրներ. խորված միս. վառեկի կամ հորթու մսի պաղած ջուր. եւայլն։ Թէեւոր տղան տաքկա է եւ խոզք (սրուանձ) ըսված հիւանդութեան հակում ունի, եւ ստամոքսը կը ներէ նէ՝ կերակուրին վրայէն քիչ մը ալ ջրով եւ շաքարով խառնած դինի խմցընելը աղէկ է։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ 27 ՅՈՒԼԻՍ

Մանիֆեստոյի գիները Ղրիմպրամ հարիւրին 2 ուտօնիօյով։

Թի-լլենոյ վերաբերեալ։

Լայն	Երաստ			Գին
2 սաստ	17	Սի-բոհի	ղաշ	14 . 15
„ „	20	„	„	15 . 16
կէանոց	„	Սուվաղոսբ	„	18 . 19
„	„	„ ծանր	ինարլը	22 . 23
6 սաստ	„	„		26 . 27
2 ղրոյ	„	„		36 . 37
կէանոց	„	Մէսէռ		26 . 27
6 սաստ	„	„		35 . 36
2 „	24	Զաֆլը		23 . 24
կէանոց	„	„		26 . 27
5 սաստ	„	„		27 . 28
1 կանգուն	20	Թէնգիֆ Մանլը. նդրօ	5/6	27 . 28
2 սաստ	„	„ „	„ „	29 . 30
կէանոց	„	„ „	„ „	32 . 33
6 սաստ	„	„ „	„ „	37 . 40
կէանոց	„	Սուտրիլլը Կլուտ	26	65 . 70
6 սաստ	„	„ „	„ „	75 . 80

Ամերիկանի վերաբերեալ

Լայն	Երաստ	Լիպրա		Գին
2 սաստ	24	3	թ. մարտ նէղ	19 . 20
„	„	5	„ լան	33 . 34
„	„	6	„ „	38 . 40
„	„	7	հասպ էնէղ	42 . 46
„	„	„	ծանր մահուտի	60 . 62
5 „	36	6 1/4	ամերիկանէղ	42 . 45
„	„	8	„ „	50 . 53
„	„	9	„ լան	60 . 62
„	„	9	„ վերեշիլ	65 , 66
6 „	„	11	„ „	73 . 74
„	„	12	„ „	80 . 81
7 „	29	„	„ „	74 . 75
2 ղրոյ	„	13	„ „	87 . 88
3 „	„	16	„ երաստ	4,10 4,20
6 սաստ	37	5	տարէհ	44 . 45
„	„	5 1/2	„	47 . 48
կէանոց	36	11	թէրէ տէնար	81 . 82
2 սաստ	24	6	թ. մրտ+ճ. նէրկիլլէ	44 . 45
5 „	36	9	ամերիտան „ „	70 . 75
2 „	37	5	խամամատիլլար	44 . 45
կէանոց	„	6 1/2	„ ծանր	55.56

Խասարլըքի վերաբերեալ։

Լայն	Երաստ			Գին
5 սաստ	12	Ռուբլիա	ղաշ	28 . 30
„	„	„ ծանր	„	35 . 40
2 ղրոյ	24	„ չիֆթ	ռէնկ	51 . 52
6 սաստ	„	Պաղէ ռեէ	„	29 . 30
„	„	„ խամ	„	27 . 28
„	„	„ չիֆթ	„	60 . 62
„	„	„ սէ	„	68 . 70
„	„	„ կարտէր	„	78 . 80
կէանոց	38	Ռալիէօն	ռէնկ	55 . 60
„	„	Խասա	„	65 . 70
6 սաստ	„	„	„	90 . 95
կէանոց	40	Մարտոֆէլ	„	45 . 50
„	„	„ ծանր	„	75 . 80
5 սաստ	„	„	„	70 . 90
6 „	„	„	„	90.100
կէանոց	37	„ նէրկիլլէ	„	50 . 52
2 սաստ	24	Հէլանդա	„	25 . 27
կանգուննոց	պէտ	ծերտակ երաստան	փարա	90 . 100
„	„	էսէրէ	„ ղաշ	2 . 3
2 սաստ	24	Սպինոֆ	ռէնկ	36 . 40
24 ինչ ղաշ	Տնիտէռնօ	էլլան երաստան	փարա	95,100
27 „	„	„ „	ղաշ	3
6 սաստ	Բրոտիֆ	„	„	3 20
„	էսֆեռէլէ	„	„	4 . 4 10
կանգուննոց	էլէկ	„	„	4 , 20 . 5

Հասարակ մանաք։

				ղաշ	էրս
10 լիտրա	նուռերօ	6—12	բրիմօ	օրան	15 , 10
„	„	8—14	„	„	15 , 10
„	„	12—20	„	„	16 , 10
„	„	16—24	„	„	17 , 10
„	„	20—30	„	„	18 , 10

Խասարլըն օքային 60 փարայէն ռինչ-2 ղուռուշ պարբերումի՝ կ'ընէ ըստ ժամանակին։

Զէյթի վերաբերեալ։

Լայն	Երաստ			Գին
7 սաստ	28	Թուրանոս	պասա	30 . 34
„ „	„	Լաճիվերտ	„	46 . 47
„ „	„	Թէլայի	„	47 . 48
„ „	„	Պէրէլի խաս	„	81 . 82
„ „	„	Էշրէֆի	„	33 . 34
„ „	22	ավանա ալ պասա	ղարշը	100 . 110
„ „	„	„	ուրիշ	110 . 120

Տօտոմայի վերաբերեալ։

Լայն	Երաստ		Գին
2 սաստ	10	Պասա ֆերմայիշ	13
„ „	„	Օսմանլան Լաֆիս	15 . 18
„ „	„	Կարիր սարբանտ	25 . 26
„ „	„	Վերվել	24 . 25
„ „	12	Շապկոս	18 . 20
„ „	10	Պուռանտուլ ղիլակ	20 . 22
„ „	պուռլինա	լաճիվերտ Մէնդիլ	11 . 13
2 ղրոյ	„	Էրէ բինկ ղարիմի	35 . 40
2 1/2 „	„	„ „	50 . 55
2 „	„	Վիրինոբիա	52 . 54
2 1/2 „	„	Թրեշնիլ	70 . 72

Վիէննայի եւ Զուրիցերի ապրանք։

		ղաշ	էրս	ղաշ	էրս
10	տարի բարակ	Գրիբոբատ	5,	5.	5,15
9	„ „ „	„ „	4,15.		4,20
„	„ հաստ	„ „	4	.	4, 5
8	„ „ „	„ „	3,20.		3,25

Թուղթի դեղ երանները 5էն դնելու պարբ փարա պարբերումի՝ կ'ընեն հարկ։

14	տարի ալ ղարիմի	հարը	21.	22
15	„ „	„	22.	23
7	„ Եվրոպա Հանֆիս	կանգուն	13	
„	„ „ Ամերիկա	„	12,	20. 13
2	2 Կէվիրի ստիս	„	44.	45
	„ Խուլդեշրբայի	„ „	42.	43
	„ Պատանիայի	„ „	30.	32

ԱԲՄՏԻՔ

Յորէն Ընտօլուի	կորթը	գրի-ը	49. 55
„ Բուռդէլի	„	„	48. 50
„ Իսմայիլի	„	„	. .
„ Կալաթի	„	„	. .
„ Բուռդէլի	կոնուլ	„	38. 39
„ Ընտօլուի	„	„	. .
Ինչիպատցորէն	Կալաթի	„	. .
„	Իզմայիլի	„	. .
„	Ընտօլուի	„	
Գորի Բուռդէլի		„	25
Կարասոտ		„	
Սուսամ		հօքան	4
Ալիւր	Թէէրտաղ	„	3,20
„	Պուրիաշ	„	3,
„	Ընտօլու	„	2,30
Բրինձ	Ռէշիտ	„	4,10
„	Բուռդիլ Գիլիպէ	„	3,30

Վաճառանոցին դեղ կայ ընդարձակը 100,000 գրի- յորէն ի- գրի բնաս։

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ (ԳԱՄՊԻՕ) ԳԻՆԵՐԸ ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ, ԱՌԱՆՑ ՍՓՕՆԹՕՑԻ

27 ՅՈՒԼԻՍ

			Ղուռուշ
Լոնդրա	31 օր	պայմանագրամ	. . . . .
„	3 ամիս	„	140-141
Փարիզ	„	„	225
Մարսիլիա	„	„	225
Ամստրդամ	„	„	. . . . .
Վիէննա	„	„	466
Թրիէստ	„	„	. . . . .
Լիվորնօ	„	„	. . . . .
Ճենովա Լ. Ն.	„	„	. . . . .
Օրեսա	„	„	. . . . .

ԴՐԱՄՈՅ ԱՐԺՈՒՈՒԹԻՒՆԸ ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ

27 ՅՈՒԼԻՍ

Օսմանեան լիրա Մէճիտիէ	132	10
Ընդլիսական լիրա	143	15
Գաղլիոյ 20 ֆրանգոց ոսկի	114	
Ոսկի բօլիմիէռիլ	117	10
Ամսրդամի գլիրիդիոյ	68	
„ Մաճար	66	30
Մէճիտիէ 20նոց ոսկի	27	10
„ „ արծաթ	26	5
Հինգ ֆրանգոց արծաթ	28	24
Գրաղովանց	22	33
Վրանսիս	32	
Բրէմեն	29	20
Սֆիրին	202	
Մահմուտիէ ոսկի	111	20
Հինգնոց, տասնոց, հարիւրին	220	

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՕԼԻՍ · ՀԻՆԻԼԻ ԽԱՆ